

Nozares konferencē Ogrē minēji, ka, Tavuprāt, mazais ērglis tiek aizsargāts par daudz un runa ir par daudzumu ne kvalitāti!
– kāpēc Tu tā domā un tieši kas liek tā secināt?

– vai mazā ērgļa stāvoklis ir... kāds tas ir, kas to spēj noteikt?

Kopējā pēdējos gados izveidoto mikroliegumu statistika liecina, ka mikroliegumus pamatā veido mazajam ērglim. Tas ir saistīts ar Latvijas Dabas fonda īstenoto Life+ projektu LIFE 13 NAT/LV/001078 ar kopējo budžetu 2,5 milj. eiro. Projektā paredzēts papildus esošajam mazo ērgļu aizsardzības stāvoklim nodrošināt 500 mazo ērgļu ligzdošanas vietu aizsardzības statusu, nosakot mikroliegumus.

VMD kopš 2013.gada nav piešķirts finansējums sugu un biotopu ekspertu pakalpojumu apmaksai, pretēji tam kā to paredzēja MK “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (Nr. 940). Šajā periodā VMD ekspertu atzinumus ir apmaksājis no saviem budžeta līdzekļiem. Jau no 2018. gada nogales un 2019. gadā VMD finanšu resursi minētajam mērķim ir bijuši ierobežoti. Mikroliegumu veidošanas procesu citām sugām un biotopiem tieši ietekmē sugu un biotopu aizsardzības jomas sertificētu ekspertu pakalpojums. Normatīvie akti nosaka, ka mikrolieguma izveidošanas procesā VMD ir jāsaņem attiecīgās jomas sertificēta eksperta atzinums.

Informācijai – izmaksas par vienu ekspertīzi pēdējos gados ir pieaugušas gandrīz 4 reizes. (šobrīd viena ekspertīze vidēji maksā 500 eiro). Mazā ērgļa gadījumā mikrolieguma pieteikumam jau ir pievienots projekta ieviešanas sagatavots eksperta atzinums.

Mazajam ērglim ir LDF izstrādāts sugas aizsardzības plāns. No šī dokumenta izriet, ka sugai ir stabila populācijas dinamika. Citāti no plāna:

aizsardzības plānā ¹ (turpmāk – Plāns), kurā 7.attēlā (15.lpp.) var novērtēt to, ka mazā ērgļa populācija laika posmā no 1988. līdz 2018. gadam ir stabila, tāpat Plāna 48.lpp. ir minēts, ka “[..] ligzdošanas sekmes ir viens no būtiskākajiem populācijas raksturojošajiem parametriem”, savukārt 49.lpp. tiek skaidrots, ka “[..] mazā ērgļa ligzdošanas sekmes ietekmē gan bioloģiskie (barības pieejamība, plēsonība, biotopu struktūra), gan abiotiskie faktori (klimats), nozīmīgākais ligzdošanas sekmes ietekmējošais faktors ir barības pieejamība”. Īpaša nozīme piešķirama tam, ka Plāna 57.lpp. ir noteikts, ka “[..] mazā ērgļa statuss gan globālā, gan Eiropas mērogā ir novērtēts kā “Least Concern” (vismazāk rūpju) un globālā populācija tiek vērtēta kā stabila. [..] Arī Latvijā mazo ērgļu populācija ilgtermiņā ir vērtējama kā stabila un atsevišķos parauglaukumos ir pat konstatēts būtisks skaita pieaugums.”

Dabiskais izplatības areāls Latvijā nesamazinās, pamatojums tam - Plāna 13. lpp. ir minēts, ka “[..] Mazie ērgļi kā ligzdojoša suga atšķirīgā ligzdošanas blīvumā ir sastopami visā Latvijas teritorijā. [..] ierindo Latviju vienā no globālās populācijas kodolteritorijām ar aptuveni 20% pasaules populācijas īpatsvaru”. Pieņemot, ka mazie ērgļi sastopami visā

VMD, iepazīstoties ar informāciju dažādos avotos, secina, ka globālā mērogā mazajam ērglim ir redzama stabila populācijas tendence ¹. Pēc IUCN Sarkanā saraksta kategorijas un tās kritērijiem ², mazajam ērglim kopš 2004. gada ir noteikts zems aizsardzības risks (LC) jeb sugai apdraudējums ilgākā laika posmā nedraud ³. AS “Latvijas valsts meži” Vides pārskatā 2017. gadam (turpmāk – Pārskats) norādīti monitoringa dati par parauglaukumos novēroto mazo ērgļu pāru skaitu no 1994. līdz 2017. gadam. Ilgtermiņa skaita dinamika (24 gadu periods) ir stabila, vidēja termiņa dinamika (16 gadu periods) ir nebūtiski negatīva, turpretim, īstermiņa dinamika (11 gadu periods) ir nebūtiski pieaugoša. Pārskatā⁴ norādīts, ka uz 2017. gadu AS “Latvijas valsts meži” datubāzē ir reģistrēta informācija par 432 mazā ērgļa ligzdām un tām tiek nodrošināta aizsardzība atbilstoši Sugu un biotopu aizsardzības likuma 8. pantam.

¹ BirdLife International, ‘Handbook of the Birds of the World and BirdLife International Digital Checklist of the Birds of the World. Version9.’, 1.June (2016).

² IUCN, *IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second Edition.*, Second edi (Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN., 2012) <http://s3.amazonaws.com/iucnredlist-newcms/staging/public/attachments/3097/redlist_cats_crit_en.pdf>.

³ BirdLife International, ‘Handbook of the Birds of the World and BirdLife International Digital Checklist of the Birds of the World. Version9.’; Birdlife International, *European Red List of Birds*, 2015 <<https://doi.org/10.2779/975810>>; BirdLife International, ‘Clanga Pomarina’, *The IUCN Red List of Threatened Species 2016: E.T22696022A93539187*, 2016 <<http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22696022A93539187.en%0ACopyright:>>.

Sugu un biotopu aizsardzības likums

8. panta 2.daļa nosaka:

(2) Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības nodrošināšanai to dzīvotnēs var noteikt mikroliegumus atbilstoši mikroliegumu izveidošanas kārtībai.

7.pants. Sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statuss

(1) Sugu un biotopu aizsardzība ir populāciju un biotopu saglabāšanai vai atjaunošanai optimālā stāvoklī nepieciešamais pasākumu kopums.

(2) Sugas aizsardzības uzdevums ir nodrošināt apstākļus, kas labvēlīgi ietekmē sugu un veicina optimālu tās populāciju izplatību un īpatņu skaitu populācijās. Sugas aizsardzība tiek uzskatīta par labvēlīgu, ja tās:

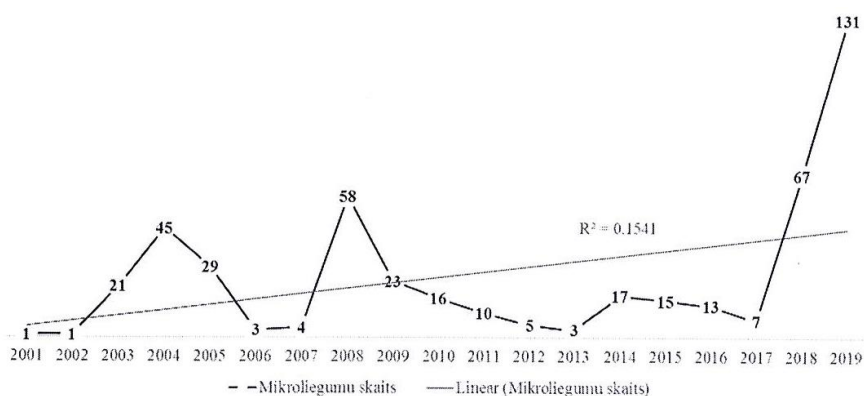
- 1) populācijas dinamikas dati rāda, ka suga ilgstoši nodrošina savu eksistenci kā raksturīgā biotopa dzīvotspējīga sastāvdaļa;
- 2) dabiskais izplatības areāls nesamazinās un nav paredzams, ka tas samazināsies tuvākajā nākotnē;
- 3) dzīvotņu izmēri ir pietiekami lieli un, iespējams, tādi saglabāsies, lai ilgstoši nodrošinātu optimālu īpatņu skaitu populācijās.

Pēdējais pasvītrotais teksts apliecina, ka mazajam ērglim šobrīd varētu neveidot mikroliegumus, jo sugas aizsardzība Latvijā nav apdraudēta. Lai situāciju nepasliktinātu, gribu uzsvērt ir aktīvāk jāizglīto mežu īpašnieki – sabiedrība par sugas dzīvotnes aizsardzību meža apsaimniekošanas procesā – tas nozīmē, ka jāskaidro sugas bioloģija, ieradumi, dabas aizsardzības prasības (koku rinda ap ligzdas koku u.c.), nepieciešamība koku ciršanu veikt periodā ārpus ligzdošanas perioda utt.

VMD, pamatojoties uz Sugu un biotopu aizsardzības likumā deleģēto funkciju veidot mikroliegumus meža zemē ārpus ĪADT, pieņem lēmumu veidot/neveidot mikroliegumus, izvērtējot visu pušu viedokļus, ņemot vērā vides kā arī sabiedrībai nozīmīgas

sociālās un ekonomiskās intereses. Mikrolieguma veidošanas procesā VMD noskaidro visu iesaistīto pušu viedokli: meža īpašnieku, tiesisko valdītāju, pašvaldību un ekspertu, izvērtē mikrolieguma izveidošanas lietderību, teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, attiecīgās teritorijas izmantošanas mērķi u.c. aspektus. Pamatā privātie meža īpašnieki nepiedalās ar savu viedokli vai arī VMD saņem negatīvu attieksmi par mikrolieguma veidošanu savā mežā, kā pamatojumu minot valstī esošo kompensācijas mehānismu un kompensācijas apjomu par saimnieciskās darbības aprobežojumiem, kas salīdzinājumā ar tuvākajā periodā neiegūstamo labumu no kokmateriālu realizācijas, nav samērīgs.

Šobrīd VMD ir aktīvi 7 tiesvedības procesi, kuros ir jāpierāda, ka labums sabiedrībai, kas tiks iegūts, uzliekot aprobežojumus meža īpašniekam, būs lielāks nekā konkrētā MI tiesību vai tiesisko interešu ierobežošana.

1.att. Izveidoto mikroliegumu skaits gadā mazā ērgļa aizsardzības nodrošināšanai laika posmā no 2001. līdz 2019. gadam. (avots: MVR un OZOLS)

Manuprāt, svarīgi apzināt tās īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, kuru aizsardzībai ir nelabvēlīgs statuss atbilstoši Sugu un biotopu aizsardzības likumā noteiktajiem kritērijiem un primāri, ierobežota finansējuma apstākļos, ir veidojami mikroliegumi.

MK noteikumu Nr.940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” 12. punktā sacīts:

“Priekšlikumu par mikrolieguma izveidošanu atbildīgajai institūcijai var iesniegt rakstiski jebkura persona, aizpildot īpaši aizsargājamās sugas un biotopa mikrolieguma pieteikuma un inventarizācijas anketas ([4. pielikums](#)) pirmo daļu.....”

VMD, saņemot priekšlikumu, piesaista attiecīgo sugas vai biotopa ekspertu, kas sagatavo atzinumu. Eksperta atzinums, situācijas analīze, iesaistīto pušu viedokļi tiek ņemti vērā, lemjot par mikrolieguma veidošanu/ neveidošanu.